

Okruhy ke státní závěrečné zkoušce

Název studijního oboru	Učitelství zeměpisu pro 2. stupeň základní školy
Kód studijního oboru	7503T114
Typ studia	navazující magisterský
Forma studia	prezenční
Specializace	
Platnost od	1. 11. 2016

Koncepce

Okruhy jsou široce koncipované z povinných předmětů navazujícího magisterského studia – Vedení geografické výuky (VGV), Geografické kurikulum (GKU) a Geografická cvičení a projekty (GPR). Takové okruhy vyžadují od studentů se předem pečlivě připravit (např. zjistit si řady učebnic, připravit si svůj školní vzdělávací program apod.), což jim umožňují i cvičení a úkoly, které v jednotlivých předmětech vytvářejí.

Okruhy umožňují, aby si zkoušený/á vytvořil koncepci a strukturu odpovědi, včetně definic, pojmů, procesů, postupů a prezentoval svůj tvůrčí a kritický přístup. Podle vytvořené koncepce bude také hodnocený/á. Jako minimální úroveň se předpokládá zvládnutí faktů, pojmů, jejich propojení. Střední představuje zvládnutí procesních a procedurálních úrovní pro daný okruh. Nejvyšší úroveň představuje tvůrčí a kritické myšlení v příslušném okruhu.

A. Didaktika oboru

1. Vývoj geografického vzdělávání ve světě a na území České republiky v průřezu 100 let (zaměřit se vztah ke geografii, na geografický vzdělávací obsah, na způsob transferu do znalostí/poznávání; v zahraničí na USA, UK, Německo, případně další)
2. Geografické myšlení v geografickém vzdělávání. Zaměřit se na myšlení ve vzdělávání, které spočívá na poznávání prostoru a prostorovosti. Transfer tohoto poznání do map (obecně zeměpisných, tematických, topografických/topologických. Interpretace a tvoření map ve výuce.
3. Vybrat si téma geografického vzdělávání, zařadit jej do geografie (geografický vědní obor), srovnat s uplatněním v RVP ZV (s možným přesahem do 1. stupně ZŠ a do 3. stupně/gymnázium). Zaměřit se na uplatnění tématu ve vývojovém (spirálním) uspořádání (alespoň pro 6. ročník a 9. ročník, je možné i šířeji, až do univerzitní úrovně). Vysvětlovat na poznatcích vývojové (epistemologické) a kognitivní psychologie
4. Představit (slovně) vlastní poznané zeměpisné učebnice/soubor (nejlépe ucelené řady). Na vybraném tématu/generalizaci (na základě očekávaných úrovní výsledků) z RVP ZV provést analýzu zpracovaného tématu/generalizace ve vybraných učebnicích (řadách). Z tohoto souboru vybrat jednu učebnici (jednu učebnicovou řadu) pro použití ve škole a použít pro ni jednoduchou SWOT analýzu, který vychází ze vzdělávacích cílů/očekávaných výsledků z RVP ZV. Učebnici/řadu učebnic doplnit vysvětlováním, jak ji/je používat s konkrétním atlasem (konkrétní mapy, jejich koncepce, na co se na mapách atlasu zaměřovat, apod.)
5. Na základě vlastního vybraného geografického tématu vytvořit vzdělávací cíle (co nejvíce podobné očekávaným výstupům RVP ZV) a uspořádat je do matrice Revidované Bloomovy taxonomie. Co nejvíce pokrýt všechny buňky matrice a snažit se o tematickou konzistenci všech vzdělávacích cílů.
6. Navržení terénního cvičení/projektu s konkrétním územím Liberce: téma/generalizace, očekávané výstupy uspořádané do třech úrovní vzdělávacích cílů (úroveň minimální, střední, vysoká – podle Revidované Bloomovy taxonomie). Obsah navrhnout ve „vrstvách“: topografická – fyzicko- a humánně geografická – normativní – perceptivní – imaginativní. Připravit a prezentovat harmonogram projektu a jeho hodnocení.
7. Navržení vlastního školního geografického vzdělávacího programu, který vychází z RVP ZV. Zaměřit se na rozvržení očekávaných výstupů mezi ročníky, zdůvodnit jejich umístění, důraz na návaznost, úplnost a přiměřenost ve vztahu k vývojové psychologii, příkladně genderové rozdíly v prostorovém myšlení žáků a v genderových preferencích, vztah a zastoupení obecných geografických vzdělávacích témat a regionálního zeměpisu.
8. Ve zvoleném zeměpisném tématu/vyučovací jednotce s minimálně čtyřmi vyučovacími hodinami se zaměřit na **první/vstupní hodinu**. Navrhnout ročník, upravené očekávané výstupy (z RVP ZV) ve třech úrovních (minimální – střední – vysoká). Hodinu členit na 1. blok, samostatná práce. 2. blok a závěrečné shrnutí. Pokud jiná struktura či nestrukturovaný obsah, pak zdůvodnit a na základě teoretických poznatků interpretovat.
9. Ve zvoleném zeměpisném tématu/vyučovací jednotce s minimálně čtyřmi vyučovacími hodinami se zaměřit na **prostřední hodinu**. Navrhnout ročník, upravené očekávané výstupy (z RVP ZV) ve třech úrovních (minimální – střední – vysoká). Hodina navazuje na předchozí (nutno naznačit a zdůvodnit obsah) a směřuje do navazujících. Uspořádání hodiny vychází z geografického obsahu a z preferencí studenta/studentky.

10. Ve zvoleném zeměpisném tématu/vyučovací jednotce s minimálně čtyřmi vyučovacími hodinami se zaměřit na **poslední/opakovací hodinu**. Navrhnout ročník, upravené očekávané výstupy (z RVP ZV) ve třech úrovních (minimální – střední – vysoká). Hodina navazuje na předchozí (nutno naznačit a zdůvodnit obsah). Zaměřit se na kladení otázek (v řetězení od jednoduchých ke složitějším např. od polohy – pohybu – srovnání – významu apod.). Koncipování testových otázek a celého opakovacího testu, vyhodnocování/známkování.

B. Regionální geografie světa a České republiky ve vzdělávání

1. Rozložení pevnin a oceánů, globální jevy a problémy

- Regionalizace planety, globální regionalizační kritéria, globiony
- Globální environmentální problémy
- Globální sociální problémy

2. Fyzickogeografická charakteristika Evropy

- Fyzickogeografické znaky
- Charakteristika podle složek (geosfér)
- Přírodní krajiny a jejich hlavní problémy

3. Humánněgeografická charakteristika Evropy

- Obyvatelstvo a osídlení
- Charakteristika hospodářství
- Regiony, hospodářská a politická seskupení a struktury

4. Fyzickogeografická charakteristika Ameriky

- Fyzickogeografické znaky
- Charakteristika podle složek (geosfér)
- Přírodní krajiny a jejich hlavní problémy

5. Humánněgeografická charakteristika Ameriky

- Obyvatelstvo a osídlení
- Charakteristika hospodářství
- Regiony, hospodářská a politická seskupení a struktury

6. Fyzickogeografická charakteristika Asie

- Fyzickogeografické znaky
- Charakteristika podle složek (geosfér)
- Přírodní krajiny a jejich hlavní problémy

7. Humánněgeografická charakteristika Asie

- Obyvatelstvo a osídlení
- Charakteristika hospodářství
- Regiony, hospodářská a politická seskupení a struktury

8. Humánněgeografická charakteristika Číny a Indie

- Obyvatelstvo a osídlení
- Charakteristika hospodářství
- Regiony, hospodářská a politická seskupení a struktury

9. Fyzickogeografická charakteristika Afriky

- Fyzickogeografické znaky
- Charakteristika podle složek (geosfér)
- Přírodní krajiny a jejich hlavní problémy

10. Humánněgeografická charakteristika Afriky

- Obyvatelstvo a osídlení
- Charakteristika hospodářství
- Regiony, hospodářská a politická seskupení a struktury

11. Fyzickogeografická charakteristika Austrálie, Oceánie a Antarktidy

- Fyzickogeografické znaky
- Charakteristika podle složek (geosfér)
- Přírodní krajiny a jejich hlavní problémy

12. Humánněgeografická charakteristika Austrálie, Oceánie a Antarktidy

- Obyvatelstvo a osídlení
- Charakteristika hospodářství
- Regiony, hospodářská a politická seskupení a struktury

13. Regionalizace České republiky, charakteristika vybraných regionů

- Administrativní a fyzickogeografické regiony v ČR
- Možnosti členit a charakterizovat regiony ČR v geografii na ZŠ
- Charakteristika vybraného přírodního a administrativního celku (regionu)

14. Geografie ČR ve vzdělávání

- Vývoj postavení a obsahu regionální geografie ČR v geografii na ZŠ
- Hlavní charakteristiky obsahu a metod vyučování regionální geografie, mezipředmětové souvislosti
- Místní krajina, obec a místo ve vztahu k regionální geografii ČR v geografii na ZŠ

15. Interakce přírodních a antropogenních vlivů na krajinu v ČR

- Podnebí, vodstvo a povrch ve vztahu k hospodářství v ČR
- Vliv dopravy a cestovního ruchu na krajinu v ČR
- Přírodní zdroje ČR a aktuální možnosti a problémy jejich využívání

C. Vybrané problémy geografie, kartografie a geoinformatiky

1. Krajinná sféra jako výsledek interakcí svých složek a prvků s prvky jejího okolí

- Terestrické okolí krajinné sféry – didaktický transfer
- Exoterestrické okolí krajinné sféry – didaktický transfer
- Vlivy okolí na krajinnou sféru a její složky – didaktický transfer

2. Litosféra a georeliéf a jejich základní role v geografickém chápání reality

- Litosférické desky a formování zemského povrchu – didaktický transfer
- Reliéf jako výslednice působení endogenních a exogenních sil – didaktický transfer
- Antropogenní aktivity v relaci k reliéfu a geologickému podloží – didaktický transfer

3. Troposféra jako složka krajinné sféry a zároveň vrstva atmosféry

- Cirkulace atmosféry, počasí a podnebí – didaktický transfer
- Klimatické oblasti – didaktický transfer
- Globální oteplení – didaktický transfer

4. Hydrosféra a význam světového oceánu v globálním až lokálním měřítku

- Pevninské a oceánské vodstvo – didaktický transfer
- Světový oceán a atributy vod moří a oceánu – didaktický transfer
- Vliv světového oceánu na krajinnou sféru a krajinu – didaktický transfer

5. Krajina a význam půd, biosféry a lidských zásahů v ní

- Půdy jako výsledek interakcí složek krajinné sféry – didaktický transfer
- Rostlinstvo a živočišstvo Země – didaktický transfer
- Přírodní krajiny a jejich změna lidskou činností – didaktický transfer

6. Druhý demografický přechod a jeho prostorové souvislosti

- Teorie druhého demografického přechodu – didaktický transfer
- Druhý demografický přechod a jeho prostorové souvislosti ve světě – didaktický transfer
- Druhý demografický přechod a jeho prostorové souvislosti v ČR – didaktický transfer

7. Procesy urbanizace a suburbanizace po rozpadu bipolárního světa

- Urbanizace, urban sprawl a suburbanizace – didaktický transfer
- Vývoj měst ve světě, globální města a megalopole – didaktický transfer
- Vývoj měst v ČR – didaktický transfer

8. Globalizace a její prostorové souvislosti

- Sociální rozměr globalizace. Globální vesnice – didaktický transfer
- Ekonomický rozměr globalizace. Globální Sever, globální Jih, světový ekonomický systém – didaktický transfer
- Politický rozměr globalizace. Role mezinárodních organizací v současném světě – didaktický transfer

9. Soudobé ekonomické aktivity a jejich prostorové souvislosti

- Hodnocení zemí podle dosaženého stupně rozvoje. Rozdělení bohatství a chudoby ve světě mezi státy a uvnitř států – didaktický transfer
- Surovinová a potravinová bezpečnost. Problém hladu ve světě, humanitární pomoc a rozvojová spolupráce – didaktický transfer
- Současné období výroby produktů a poskytování služeb, outsourcing – didaktický transfer

10. Vývoj politické mapy světa po rozpadu bipolárního uspořádání

- Vznik nových států a jejich příčiny
- Soudobé významné ozbrojené konflikty, terorismus
- Problematika migrace, její příčiny, důsledky

11. Mapy ve škole

- Školní mapy a atlasy, internetové zdroje map, jejich význam pro postavení učitele zeměpisu
- Příklady využití map v geografickém vzdělávání pro čtení map, orientaci podle mapy, výklad pomocí mapy apod.
- Tvorba mapy žáky jako vzdělávací metoda

12. Topografické, obecně geografické a tematické mapy

- Obsah topografické a obecně geografické mapy a jeho využití ve vzdělávání
- Tematické mapy a staré mapy: jejich zdroje a využití v geografickém vzdělávání
- Mentální mapa v geografickém vzdělávání: její rozvoj u žáků ZŠ a využití v geografickém projektu

13. Vzdělávání s podporou geoinformatiky

- Rozvoj kompetencí prostorového myšlení žáka s podporou geoinformatiky
- Digitální nástroje pro reprezentaci prostoru vhodné pro vzdělávání na základní škole
- Geoinformatika při řešení prostorových problémových úloh s mezipředmětovým přesahem

14. GIS v geografickém vzdělávání

- Postavení geoinformatiky ve vzdělávání na ZŠ, bariéry bránící využívání GI ve vzdělávání
- Struktura GIS se zaměřením na jeho implementaci do základní školy
- Využití GI ve vybraném tématu geografického vzdělávání

15. Metody výuky s podporou GI

- Zdroje dat (primární a sekundární) vhodné pro využití GI ve vzdělávání
- Využití globálních navigačních a polohových systémů a dálkového průzkumu Země ve vzdělávání
- Začlenění GI do školního geografického projektu, výhody a nevýhody

Obsahová správnost	
Předkládající katedra	Katedra geografie
Jméno předkladatele	Doc. RNDr. Branislav Nižnanský, CSc.

